



La Pilar amb el gos Terri.

ment de la Generalitat i la proclamació de la II República espanyola, la suspensió de l'Estatut de Catalunya, la guerra civil espanyola i l'inici del franquisme, l'execució de Companys, la Segona Guerra Mundial, la Guerra Freda, la mort de Franco, la restauració de la Generalitat, el retorn del President Tarradellas, l'aprovació del nou Estatut de Catalunya, les primeres eleccions al Parlament de Catalunya...

Però, per ella, hi ha un abans i un després de la darrera guerra civil espanyola. Ara aturem la conversa uns moments. La mirada de la Pilar torna a ennuvol·lar-se.

I va venir la guerra

A l'any 37 el Ton era a Terrassa. El van detenir i el van portar a Salou a fer treballs forçats amb pic i pala. A mi em deien que estava bé, però no ho estava. Els nacionals anaven avançant i els republicans en retirada. Quan van ser a prop d'Abdera el van matar. Van matar a tot el grup que estava retinut menys a un company que es va escapar i que és qui ho va contar tot. Ell va explicar que el Ton era enterrat amb altres, a terra, en una vinya. Hi va ser quatre mesos allà enterrat. El vam anar a buscar i el vam trobar.

Vam tenir la sort de saber que era ell perquè duia un mocador amb el seu nom brodat amb lletres vermelles, que jo li havia fet. El vam portar a Santa Eulàlia i el vam poder enterrar al cementiri.

Encara el guardo aquell mocador amb les lletres vermelles...

La guerra va ser una salvatjada per tothom.

Si us vau casar el 34, la guerra va començar de seguida.

Sí, sí, dos anys després del casament, Com et deia, en Joan ja havia nascut.

El germà del Ton, l'Enric, també hi era a la guerra. Portava lliteres. Va ser casualitat que no el matessin, també.

La guerra es va acabar el gener de l'any 39, però fins el mes de juliol, l'Enric no va tornar a casa.

Al cap de dos anys, em vaig casar amb l'Enric.



L'Enric i la Pilar en un viatge.